

УДК 341:316.4.063.3

*Рекомендований до публікації вченою радою
Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса
Грінченка (протокол № 10 від 16 листопада 2022 року).*

Міжнародні відносини та міжнародне право в постбіполярній системі міжнародних відносин: науковий збірник. Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ: [Електронне видання], 2023. 204 с.

Науковий збірник присвячено актуальним проблемам міжнародних відносин та міжнародного права у постбіполярній системі міжнародних відносин, важливим випробуванням якої стала російсько-українська війна, розпочата у 2014 році анексією Крима та окупацією окремих районів Донецької та Луганської областей України.

В основі збірника – результати досліджень викладачів, науковців, а також наукової молоді – здобувачів вищої освіти першого, другого та третього рівнів, які обговорювалися на Всеукраїнській науковій онлайн-конференції «Міжнародні відносини та міжнародне право в постбіполярній системі міжнародних відносин».

Цей науковий збірник адресовано викладачам, вченим, практикам, фахівцям з міжнародних відносин та міжнародного права, дипломатам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами міжнародних відносин та міжнародного права.

Матеріали подані в авторській редакції. Редакція збірника не несе відповідальності за зміст матеріалів та може не поділяти думку автора.

УДК 341:316.4.063.3

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023

Kushevska Natalia, Mudryk Yana UN'S EFFECT ON THE INTERNATIONAL SECURITY SYSTEM'S REFORM SINCE OF ITS CREATION TO THE PRESENT	144
Красатюк Дарія Юріївна ПІДХОДИ США ДО ВИЗНАЧЕННЯ “ДЕРЖАВ-СПОНСОРІВ ТЕРОРИЗМУ”	151
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВознавство в умовах ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ	
Грицяк Ігор Андрійович, ІНСТИТУЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	155
Братко Ірина Василівна М'ЯКЕ ПРАВО ТА СТАНДАРТИ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ	159
Шереметьєва Ольга Юріївна, ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ	164
Панфілова Юлія Михайлівна, Моложанов Антон Ігорович. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ	169
Панфілова Юлія Михайлівна, Ярошенко Андрій Петрович. ІДЕЯ СПРАВЕДЛИВОСТІ У ФІЛОСОФІЇ ПРАВА	172
Чучвага Костянтин Павлович ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН	176
Кушнір Владислава Сергіївна, ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРИРОДИ ДАРУВАННЯ ЯК ДИСКУРС ПРО ВИТОКИ І СУТНІСТЬ ПРАВА (на матеріалах дискусії між Ж.Дерріда та Ж.-Л. Маріоном)	180
Гайовий Кирило Дмитрович КОНДИКЦІЙНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У РІЗНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ	184
Дубоділ Катерина Дмитрівна МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД КЛАСИФІКАЦІЇ СЕРІЙНИХ ВБИВЦЬ: ФАЗИ НОРРІСА	186
Яценко Юрій Анатолійович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗНАЧЕННЯ КОМПАРАТИВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРАВІ	190
Соколова Валерія Сергіївна ДОСЛІДЖЕННЯ ВИПАДКІВ ФЕМЦИДУ ІНСЦЕНОВАНИХ ПІД САМОГУБСТВО НА МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРІ	195
НАШІ АВТОРИ	200

якості нормативно-правового документу сприяє розвитку нормативно-правового регулювання міжнародного співробітництва у багатьох сферах міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 №1315-VII. База даних «законодавство України»/ВР України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text> (дата звернення 12.11.2022).
2. Київцев О.В. У пошуках міжнародного права: переосмислюючи джерела / О.В. Київцев. – Кам'янець-Подільський: ПП «Видавництво «Оіюм», 2011. – 480 с.
3. Резолюція Генеральної Ассамблеї ООН 41/120 «Установление международных стандартов в области прав человека»
URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/496/28/IMG/NR049628.pdf?OpenElement> (дата звернення: 20.11.2022).
4. Сандровський К.К. Международное таможенное право. К: Товариство «Знання», КОО, 2009, 461с.
5. Тиунов О. Правовые стандарты как средство регулирования международных и внутригосударственных отношений / О.Тиунов // Право Украины. – 2013. - №2 .- С. 5-20
6. Юридична енциклопедія. Т. 5: П–С / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) Юридичні і політичні науки 671 та ін. – К.: Укр. енцикл., 2003. – С. 614.

УДК 341.23:339.73](477:061.1ЄС)

Шереметьєва О. Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ

Ukraine's cooperation with the EU in the monetary and financial sphere is based on the Association Agreement between Ukraine and the EU of 2014, on the basic documents of the law of the European Union and other international treaties. In this work, the author examines Ukraine's cooperation with European monetary organizations and the legal basis on which it is carried out, which plays a very important role in European integration processes. And this applies not only to the sphere of financial services, including banking, but also to other spheres of life activities of Ukrainian society.

Keywords: legal regulation; European integration processes; monetary and financial sphere; financial services; EBRD and EIB.

Майже відразу після розпаду СРСР представники державної влади в Україні проголосили курс на євроінтеграцію. Так, було укладено Угоду про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами і їх державами-членами [8]. У цій Угоді було визначено різні аспекти співробітництва між Україною та Європейськими Співтовариствами, а також українська держава взяла на себе зобов'язання щодо наближення свого законодавства до законодавства та права ЄС. Відповідно партнерство і співробітництво передбачалося у таких напрямках як: сприяння торгівлі, інвестиціям і гармонізації економічних відносин; створення підґрунтя для економічного, соціального, фінансового, науково-технічного, культурного й іншого співробітництва, адаптації української економіки до європейського ринку тощо. Надалі відбувалися переговори з ЄС на державному рівні щодо можливості інтеграції нашої країни до європейського простору та укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, які розпочалися ще 2007 року, а у 2012 році даний документ був парафований сторонами та підписаний у 2014 році [16].

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії, їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 року (далі – Угода) [10], окрім дуже широкого спектру різних напрямів регулювання відносин сторін, також містить положення, що стосуються валютно-фінансового співробітництва. Підписавши цю Угоду, наша країна зробила рішучі кроки для подальшої інтеграції в європейський економічний та фінансовий простір. Так, в п. 6 ч. 5 гл. 6 розділу IV Угоди встановлюються принципи нормативно-правової бази для всіх фінансових послуг, які підлягають лібералізації [10; 1, с. 621-640]. При цьому, необхідно звернути увагу, що переважна більшість фінансових послуг тим чи іншим чином пов'язана із використанням валюти та валютними відносинами між резидентами України та ЄС [1, с. 624]. Отже, сутність «лібералізації валютного законодавства» можна визначити як право будь-якої фізичної або юридичної особи без будь-яких обмежень і дозволів перевозити валюту за кордон, купувати цінні папери, здійснювати інвестиції, розміщувати грошові кошти на вкладних (депозитних) рахунках [1, с. 611]. І якщо розглядати лібералізацію валютного законодавства України відповідно до правил ЄС, то це також буде означати і перехід до вільного руху капіталів в країні. Оскільки поступова відміна валютних обмежень повинна зачепити й спростити процес руху капіталів.

При цьому, необхідно враховувати, що співпраця України з ЄС у валютно-фінансовій сфері ґрунтується не тільки на цій Угоді, але й на базових документах права ЄС, таких як Договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства 1957 року [2] із змінами та доповненнями та інших міжнародних договорах. Насамперед, йдеться про чотири свободи, які є основою спільного (внутрішнього) ринку ЄС. Таким чином, різні аспекти правового регулювання інститутами ЄС фінансових послуг відносять до повноважень у сфері свободи руху капіталу та платежів, свободи надання послуг та свободи заснування [2]. Так, відповідно до цього Договору фактично забороняється обмежувати переміщення капіталів між державами-членами та між державами-членами і

третіми країнами, а також обмежувати платежі між державами-членами та між державами-членами і третіми країнами [2]. На правові засади регулювання фінансових послуг також впливає валютна політика ЄС та діяльність Європейського Центрального Банку. Відповідно у розділі VII частини третьої Договору про заснування Європейського Співтовариства 1957 року визначено мету валютної політики, організаційні засади та основи діяльності Європейського Центрального Банку [2]. Свій вплив на регулювання фінансових послуг здійснює і Європейська Комісія, яка є органом законодавчої ініціативи в ЄС, і підходить до цього системно та застосовує єдиний термін «свобода надання фінансових послуг». Водночас важлива роль в регулюванні валютно-фінансової галузі в ЄС, а після підписання Угоди про асоціацію, і в Україні, буде відводиться створенню централізованих баз даних власників банківських та інших (платіжних) рахунків, бенефіціарів, довірених осіб для можливості негайного і повного отримання інформації відповідним органом у сфері фінансового моніторингу. Також будуть введені нові методи електронної ідентифікації даних фізичних та юридичних осіб на державному рівні [1, с. 646].

У ст. 125 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС дається визначення та перелік фінансових послуг, до яких зокрема віднесено банківські та інші фінансові послуги [10]. Як відомо, надання банківських послуг тісно пов'язано з діяльністю банків, що впливає на всі сектори національної економіки та життєдіяльності суспільства. Сама діяльність банківської сфери багато у чому залежить від держави, а саме її зовнішньої, економічної, фінансової, валютної державної політики, правового регулювання та співпраці з міжнародними валютними інституціями, у тому числі, з європейськими валютними організаціями.

Отже, співпраця України з європейськими валютними організаціями та правові основи такої співпраці, відіграють дуже важливу роль у євроінтеграційних процесах. І це стосується не тільки сфери фінансових послуг, включаючи банківські, а й інших сфер життєдіяльності українського суспільства. Це положення підтверджує і той факт, що відповідно до оцінок фахівців, рівень адаптації законодавства України до *acquis* ЄС у сфері банківського права є високим [3].

Провідними європейськими валютними організаціями, з якими досить активно здійснюється співробітництво України, є Європейський банк реконструкції та розвитку (далі – ЄБРР) та Європейський інвестиційний банк (далі – ЄІБ). Розглядаючи особливості правового статусу ЄБРР як міжнародної валютної організації регіонального характеру, насамперед необхідно звернутися до деяких положень, які містяться в Угоді про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку від 29 травня 1990 року [11], в контексті співробітництва з Україною. Так, відповідно до ст. 1 глави I Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку від 29 травня 1990 року мета ЄБРР полягає в тому, щоб вносячи вклад в економічний прогрес та реконструкцію, сприяти переходу до відкритої, орієнтованої на ринок економіки, а також розвитку приватної та підприємницької ініціативи в країнах Центральної

та Східної Європи, які дотримуються принципів багатопартійної демократії, плюралізму та ринкової економіки [11].

Євроінтеграційним процесам в країні на підставі визначених умов співпраці між Україною та ЄБРР сприяє також Договір між Урядом України та Європейським Банком Реконструкції та Розвитку про співробітництво та діяльність Постійного Представництва ЄБРР в Україні 2007 року. Відповідно до цього Договору ЄБРР створив постійне представництво у Києві та може створювати додаткові представництва в інших місцях на території України. Банк надаватиме фінансування для реалізації інвестиційних проектів у державному та приватному секторах, які є пріоритетними для України [6].

Європейський інвестиційний банк був заснований згідно Римського договору про створення ЄЕС [2]. Так, у ст. 267 Статуту Європейського інвестиційного банку визначено основну мету ЄІБ, а саме сприяння збалансованому та сталому розвитку спільного ринку в інтересах ЄС через звернення до ринку позичкового капіталу та використання його власних ресурсів [9].

Правові засади співробітництва України з Європейським інвестиційним банком базуються на положеннях Рамкової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком від 14 червня 2005 року [7]. Зауважимо, що конкретні приклади та особливості співробітництва ЄІБ та України з реалізації окремих проектів на території нашої держави, автор розглядала у своїх попередніх наукових публікаціях [12-15].

Також, слід зазначити, що на розвиток євроінтеграційних процесів в Україні в цілому, та у валютно-фінансовій сфері, зокрема, вплинув і той факт, що у 2019 році були внесені зміни до преамбули Конституції України щодо незворотності європейського курсу країни [5]. Оскільки саме Конституція України є основоположним правовим документом в державі, на підставі якого, і у відповідності з положеннями якого, приймаються законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти країни. Тобто, усі прийняті в державі нормативно-правові акти, включно з тими, що регулюють валютно-фінансову галузь, мають бути приведені у відповідність із новими нормами Основного Закону держави.

Таким чином, особливо після прийняття вищезазначених документів, євроінтеграційні процеси зачепили фактично усі сфери життєдіяльності українського суспільства, міжнародні та зовнішні відносини держави, а також не пройшли вони осторонь і валютно-фінансових відносин.

При цьому, зауважимо, що деякі науковці вважають, і не безпідставно, що європейський інтеграційний вектор України має досить суттєві «проблеми економічної сумісності». А саме, за рівнем економічного розвитку Україна набагато відстала від країн-членів ЄС і розрив по цьому показнику значно перевищує допустимі межі. За рівнем досягнутої інтернаціоналізації своєї економіки Україна значно відстає не тільки від країн-старожилів ЄС, але і від нових країн-членів. Крім того, Україна є набагато більшою за фізичними масштабами, кількістю населення тощо, ніж нові країни-члени ЄС, що утруднює процес її входження до Євросоюзу [16, с. 241].

Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що Україна дуже активно співпрацює з європейськими валютними організаціями, і, останнім часом, така співпраця, у формі зростаючого обсягу наданих країні кредитів, постійно посилюється. Крім того, створена відповідна правова база для здійснення співпраці з європейськими інституціями у валютно-фінансовій сфері. Отже, співробітництво держави з європейськими валютними організаціями фінансово, за допомоги наданих кредитів, підтримує євроінтеграційний курс України.

Список використаних джерел

1. Адаптація національного законодавства відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом: наукова монографія [за ред. О.В. Кузьменко]. К.: Видавничий центр «Кафедра», 2019. 678 с.
2. Договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства від 25.03.1957 р. Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. 2003. № 4.
3. Огляд стану адаптації законодавства України до *acquis communautaire*. К.: ТОВ «Ніка-Прінт», 2006. 516 с.
4. Передрій О.С. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. К.: Знання, 2008. 264 с.
5. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 р. № 2680-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 9. Ст. 50.
6. Про ратифікацію Договору між Урядом України та Європейським банком реконструкції та розвитку про співробітництво та діяльність Постійного представництва ЄБРР в Україні: Закон України від 04.06.2008 р. № 319-VI. Відомості Верховної Ради України. 2008. № 29. Ст. 256.
7. Про ратифікацію Рамкової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком від 14.06.2005 р.: Закон України від 07.02.2006 р. № 3392-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 22. Ст.193.
8. Про ратифікацію Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами і їх державами-членами: Закон України від 10.11.1994 р. № 237/94-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 46. Ст. 415 (Угода втратила чинність).
9. Протокол (№ 5) об Уставі Європейського інвестиційного банку от 25 марта 1957 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_680 (с изменениями и дополнениями).
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії, їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. Офіційний вісник України. 2014. № 75. Т. 1. Ст. 2125.
11. Угода про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку від 29 травня 1990 р. URL: <http://www.ebrd.com/inforequest>.
12. Шереметьєва О. Ю. Особливості співробітництва України з ЄІБ щодо реалізації окремих проектів: правовий аналіз. *Modern jurisprudence of the*

European Union: The interaction of law, rulemaking and practice. International scientific conference. Conference Proceedings, April 17. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2018. P. 96-99.

13. Шереметьєва О. Ю. Правові питання реалізації окремих проектів Європейського інвестиційного банку в Україні / О. Ю. Шереметьєва. Правове регулювання економіки. 2018. № 17. С. 119-129.

14. Шереметьєва О. Ю. Специфіка правового статусу кінцевого бенефіціара за Фінансовою угодою між Україною та ЄІБ Проект «Основний кредит для аграрної галузі – Україна». Conceptul de dezvoltare a statului de drept in Moldova si Ucraina in contextual proceselor de eurointegrare. Conferinta internationala stiintifico-practica 2-3 noiembrie, 2018. Chisinau: S.n., 2018 (Tipogr. "Tipocart Print"). P. 104-107.

15. Шереметьєва О. Ю. Співробітництво України з ЄІБ: особливості правового регулювання реалізації деяких проектів. The development of legal sciences: problems and solutions. International scientific-practical conference. Conference Proceedings, April 27-28. Kaunas: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2018. P. 73-76.

16. Шереметьєва О.Ю. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: ретроспектива та реалії сьогодення. Юридична Україна. 2016. № 1-2. С. 42-48.

УДК. 341

Панфілова Ю. М.
Моложанов А. І.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

The modern international system of human rights protection from the period of formation and adoption of the UN Charter to this day continues to develop in a gradual mode, thereby simultaneously becoming an object and a subject of research at the doctrinal level. At the same time, historical and legal facts in the context of the operation of the concept of human rights and its basic freedoms increasingly indicate that their scope is gradually expanding. The latter trend, in turn, determines the need to comprehensively and in detail regulate reasonable aspects of human rights protection within the framework of special control mechanisms (bodies), both judicial and non-judicial. The European Court of Human Rights of the Council of Europe should be recognized as effective among the existing ones.

Keywords: *human rights, convention, European Court of Human Rights, Council of Europe.*

Права людини – невід'ємний елемент людської особистості і людського буття. Це продукт еволюції суспільства. Тому процес формування ідеї прав людини пройшов тривалий шлях, тісно пов'язаний з історією розвитку